

BOLALARDA OQ DOG'NING (FLYUOROZ) PAYDO BO'LISHI VA UNI YO'QOTISH

D. N. Mengliyeva

F. R. Kamalova

Buxoro Davlat Tibbiyot Instituti Bolalar stomatologiyasi kafedrası.

Buxoro, O'zbekiston

Annotatsiya: Flyuoroz-bu tish emalining shikastlanishi bilan tavsiflangan kasallik bo'lib, u tanaga doimiy va uzoq vaqt davomida haddan tashqari ko'p miqdorda fluorid tushishi natijasida yuzaga keladi.

Kalit so'zlar: Flyuoroz, Pigment dog'lar, fluor, emal, demineralizatsiya, gigiyena, restavratsiya.

Kasallik organizmda fluor konsentratsiyasining ko'payishi tufayli yuzaga keladi. Fluor oziq-ovqat mahsulotlarida ham mavjud bo'lsa-da, uning asosiy qismi suvda erigan fluoridlar bilan organizmga kiradi. Demineralizatsiya joylari ko'pincha kislotalarning ta'siri tufayli yuzaga keladi, biroq ular tishlar chiqayotgan paytda paydo bo'ladi. Tishlardagi oq dog'lar emal nuqsonlari hisoblanadi. Emal — tishning yupqa, biroq juda qattiq qobig'i. U asosan kalsiy fosfatdan iborat bo'lib, uni tanadagi eng kuchli to'qimalarga aylantiradi. Biror sababga ko'ra emal qatlam yemirilsa yoki rivojlanishni to'xtatib, aloqa o'tkazib yuborila boshlaydi. Natijada, sirt qatlami ostida demineralizatsiya joylari paydo bo'ladi. Yorug'lik bu joylarni sog'lom to'qimalardan ko'ra boshqacha aks ettiradi, shuning uchun bizga oq nuqtalar ko'rinadi. Turli sabablar bunday nuqsonga olib kelishi mumkin.

Bakteriyalar uglevodlarni parchalaganda, jarayon davomida kislotalar hosil bo'ladi. Ular emalning sirt qatlami ostiga kirib, uni yo'q qiladi. Agar tishlarni bakterial blyashkadan tozalamasangiz, ular shikastlanadi va karies paydo bo'ladi. Gigiyena muammolari, ayniqsa, bolalar va breketlar yoki boshqa olinmaydigan ortodontik tuzilmalar taqqan insonlarda keng tarqalgan. Bundan tashqari ko'p shirinlik iste'mol qilish ham bakteriyalarning hosil bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Bunday holatda kalsiy tez yo'qoladi va oq dog'lar paydo bo'ladi, ular asta-sekin tishlardagi qora kovaklarga aylanadi.

Flyuoroz diagnostikasi stomatolog tomonidan amalga oshiriladi. Muvofiq davolashni aniqlash uchun umumiy stomatologik ko'rikdan o'tkazish kifoya. Flyuorozni kariyesdan farqlash muhim. Yengil darajadagi flyuorozda tishlarda bir nechta yorqin

dog‘lar paydo bo‘ladi va og‘ir darajada tishlarning butun yuzasida oq, och yoki to‘q jigarrang dog‘lar, bo‘rtmalar va kovaklar paydo bo‘ladi.

Flyuoroz — odatda 8 yoshgacha bo‘lgan bolalarda kuzatiladigan, oziq-ovqat yoki gigiyena vositalarida ko‘p miqdorda ftorid bo‘lsa, paydo bo‘ladigan kosmetik nuqsonning nomi. Tish chiqayotgan paytda maxsus hujayralar — ameloblastlar — uning yuzasida emal hosil qiladi. Ftoridning ko‘p miqdori tufayli bu hujayralar nobud bo‘ladi, mos ravishda ftoroz faqat endi chiqayotgan tishlarga ta’sir qiladi. Tishlar chiqqandan so‘ng, bu mineral ularga zarar yetkaza olmaydi. Birinchi qadam ichimlik suvining ftor tarkibini tahlil qilishdir. Konsentratsiyasi oshirilganda suv manbaini almashtirish kerak; Tishlarni oqartirish; Reminerallashtiruvchi terapiya; Tishlarni restavratsiya qilish (keramik vinirlar, kompozit materiallar); Ortopedik davolash (tish tojlarini o‘rnatish).

Kasallikning og‘ir shakli mavjud tishkardagi emal va dentindagi kalsiy miqdori sog‘lom tishdagi bir xil ko‘rsatgichlarga nisbatan sezilarli darajada kamayadi. Flyuoroz bilan kasallangan tishlarning emali ichki qatlami ftor bilan to‘yinganligi sababli, oddiy tish emaliga qaraganda yemirilishga va parchalanishga ko‘proq moyil bo‘ladi.

Xulosa: Organizmga kirib kelayotgan ftor miqdorini nazorat qilish oq dog‘larni oldini olishdir. Agar ftorning ortiqchaligi xavfi bo‘lsa, tarkibida ftor bo‘lgan tish pastalaridan saqlanish zarur va ratsional ovqatlanishga rioya qilishgan holda doimiy ravishda (yiliga 1-2 marta) stomatologga tashrif buyuring.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kamalova, F. R. Mamedova, N. SH . (2024). Study and Retrospective Analysis Congenital Defects of the Maxillofacial Area in Children in Bukhara Region. Research Journal of Trauma and Disability Studies, 3(5),107–108.
2. Камалова Ф.Р. Изучение стоматологического статуса у детей с сахарным диабетом в Бухарской области// Новый день в медицине. - 2020. - №1(29). - С. 216-218. 1